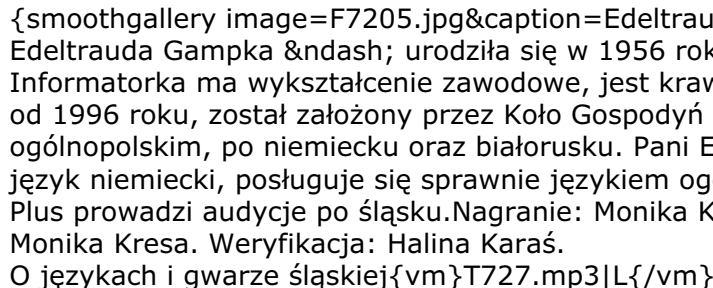

Tekst gwarowy — Przysiecz 3

Autor: Monika Kresa

Informatorka: Edeltrauda Gampka – urodziła się w 1956 roku w Przysieczy. Całe życie spędziła w tej wsi. Informatorka ma wykształcenie zawodowe, jest krawcową. Śpiewa w zespole Przysieczanki, który istnieje od 1996 roku, został założony przez Koło Gospodyń Wiejskich i wykonuje piosenki po śląsku, w języku ogólnopolskim, po niemiecku oraz białorusku. Pani E. Gampka pochodzi z rodziny wielojęzycznej, zna język niemiecki, posługuje się sprawnie językiem ogólnopolskim i gwarą śląską. W śląskim oddziale Radia Plus prowadzi audycje po śląsku. Nagranie: Monika Kresa, Ewa Kurowska. Przepisanie i opracowanie: Monika Kresa. Weryfikacja: Halina Karaś.
O językach i gwarze śląskiej{vm}T727.mp3|L{/vm}

{tt}richtich ‘naprawdę, rzeczywiście’ (z niem. richtig).|Richtich{/tt} tak to {tt} = było. Cofnięcie wymowy (upodobnienie) y do u przed ł, czyli przejście -ył/-ił > -uł. |buło{/tt}: moja {tt} oma ‘babcia’ (z niem. Oma).|ołma{/tt} {tt} = gadała. Charakterystyczna dla Śląska północnego wymowa dwugłoskowa (dyftongiczna) dawnego a pochylonego jako oł. |gołdała{/tt}, ona {tt} = radziła. Cofnięcie wymowy (upodobnienie) i do u przed ł, czyli przejście -ył/-ił > -uł.|radziuała{/tt}, łozpra…; my juz tera gołdamy, ale ona radziuała, {tt} = rozprawiała. Zanik r w przedrostku roz-, stąd roz > łoz, typowe dla Śląska i części Małopolski. |łozprawiała{/tt}, nie? Dziółcha, pódz sa, a tak, ni. {tt} = zaś moja. Udźwięczniająca fonetyka międzywyrazowa.|Zaź moja{/tt} mama, to uz {tt}zaś ‘znów, znowu’;|zaź{/tt} so lata dwudzieste, czydzieste i to bu…; wiadomo, buło, Niemiec, Hitler sam buł, to musieli wszyscy {tt}lang ‘bardzo’ (z niem.|lang{/tt} cysto po niemiecku godać, no i tak tez gołdali. I za {tt} = Niemca. Zwężenie artykulacyjne e do y przed spółgłoską nosową, czyli wąska wymowa grupy eN jako yN. |Niyemca{/tt}, czyli za Hitlera, idzie nasa mama z {tt} = ołma ‘babcią’. Rozłożona (asynchroniczna) wymowa wygłosowej samogłoski nosowej ą w wygłosie jako om. |ołmom{/tt} po drodze i {tt} = chwyciła. Postać pierwotna z ch (jak w dawnej polszczyźnie), typowa dla wielu gwar polskich. |chyciła{/tt} ich ziandara, czyli milicja. Ale to nie je kawał, to {tt}= jest.|je{/tt} {tt} = prawda. Uproszczenie grupy wd = w. Charakterystyczna dla Śląska północnego wymowa dwugłoskowa (dyftongiczna) a pochylonego jako oł. |prołda{/tt}, i nasej mamie, nasej ułmie, ponieważ gołdała po śląsku, chcieli wlepić mandat. Nasa ołma z {tt} muter ‘matka’ (z niem. Mutter). |mutro{/tt} łobydwie cisno do tego, do tego ziandary, i zeby tan {tt} śtrołfan ‘kara’ (z niem. Strafe). |śtrołfan{/tt} {tt} = cofnęli. Zanik przyrostka nę w czasie przeszłym, typowy dla wielu gwar. |cołfli{/tt}, bo mama {tt}= powiedziała.|pedziała{/tt}, mama jesce w przedszkolu robiła, no mama pedziała: Das is ja unmirglich, ich arbjate in szpinszule und hije majne muter zol {tt} Niem. Das ist ja unmoglich. Ich arbeite in Spinnschule und hier meine Mutter soll Strafe. |sztroufe{/tt}. Ja cie nie chce martwić, więc pedział, no dobra, ale to czy on pedział po niemiecku, ale niech uz oma nie {tt} = mówi. |kfo{/tt} po ślunsku. {tt} = parę. Charakterystyczna dla Śląska północnego wymowa dwugłoskowa (dyftongiczna) a pochylonego jako oł. Szeroka wymowa wygłosowego ę z całkowitą utratą nosowości (denazalizacją0, stąd ę > a.|Połra{/tt} lot minuno, {tt} = skończyła. Mazurzenie, tu cz > c. Cofnięcie wymowy (upodobnienie) y do u przed ł, czyli przejście -ył/-ił > -uł. |skońcuła{/tt} sie wojna, wicie, nastala sa Polska, idzie zajż nasa mama z koleżanko na spacer, to było dwadzieścia jeden, dwadzieścia dwa, tak, nie, ido na szpacer, spotkoł ich policjant, {tt}cak ‘?’;|cak{/tt} mamie kara za to, ze {tt}= mówiły.|kfaciły{/tt} łobydwie po niemiecku, bo to była Polska, więc nasa ołma zajż idzie z mamto to juz zajż buł inny milicjant i godu: Panie obyście, jako joł juz je staro i cały cas jeno se {tt} = rozprawiamy. Zanik r w przedrostku roz-, stąd roz > łoz, typowe dla Śląska i części Małopolski. Wymowa a przed spółgłoską nosową m mocno zwężona do ó, charakterystyczna dla gwar śląskich i wielu innych (np. południowomałopolskich).|łozprawiómy{/tt} po nasymu, po ślunsku, a wy tera mojej {tt} = dziółsze ‘dziewczynie’. Mazurzenie, tu sz > s.|dziółse{/tt} sa, dyć to je {tt} = hańba. Zachowanie wyrazu w postaci staropolskiej (jak w dawnej polszczyźnie). |gańba{/tt}, zebyście ich {tt}= karę.|sztrołfan{/tt} za to dali. Taki je Śląsk, Śląsk to je taki wielki tygiel, pomiesano dziesięć kultur i w miare możliwości, choć zdarzajo sie {tt} = takie. Osłabienie miękkości k’ w grupie k’e.|take{/tt}, take bele jake zatargi. Ale joł ino zawsze powiem, jak sie czszeci do tego nie ciśnie, to dwóch sie zgodzi.